

Håndtering af nye og kendte smitsomme sygdomme

Kvægfagdyrlæge Kaspar Krogh, VFL, Kvæg

Smitsomme sygdomme udgør en væsentlig risiko for danske kvægbrugere. Både gammelkendte og nye infektioner kan have alvorlige sundhedsmæssige og økonomiske konsekvenser. Med udgangspunkt i Mycoplasma-situationen og nylig genopblussen af BVD-smitte giver kvægfagdyrlæge Kaspar Krogh et overblik over omfang og mulige konsekvenser.

Håndteringen af smitsomme sygdomme i kvægbesætninger sker i samarbejde mellem landmænd, dyrlæger, andre rådgivere, det offentlige og branchens veterinære beredskab. I besætningerne findes en forpligtigelse for landmanden til at konstatere, hvis der er usædvanlige symptomer (fx sygdomme med blære eller sårdannelse i mundhule eller klove) til stede blandt besætningens dyr. Dette er omfattet af anmeldelsespligt til besætningens praktiserende dyrlæge for alle lovomfattede sygdomme. Ved forekomst af andre usædvanlige symptomer skal forekomst, behandling og håndtering som konsekvens af lovgivning om dyresundhed og sundhedsrådgivningsaftaler fastlægges i samarbejde med besætningens dyrlæge.

Lovomfattede sygdomme

Det offentlige veterinære beredskab omfatter ca. 70 sygdomme hos husdyr, hvoraf nogle kan smitte mennesker. Udbrud af husdyrsygdomme kan have store konsekvenser for dyrevelfærden, erhvervet og eksporten. Husdyrsygdommene bekæmpes af hensyn til dyrenes velfærd og fødevarerens sikkerhed for at undgå faren for smitte af mennesker, opretholde eksporten af fødevarer eller for at forbedre landmændenes produktionsøkonomi. I fredstid bliver husdyrbestanden overvåget for tegn på sygdomme, og der bliver lagt vægt på forebyggelse.

Ved udbrud bliver der iværksat et kriseberedskab, og der gennemføres en lang række kontrolforanstaltninger for at bekæmpe sygdommen og standse smittespredning i alle led af produktionen fra jord til bord. Kontrolforanstaltningerne kan omfatte forbud mod flytning af dyr og fødevarer i dele af eller hele landet, desinfektion og smittebeskyttelse på landbrug og i fødevarer virksomheder, nedslagning af smittede dyrebesætninger og vaccination af husdyr.

Set fra branchens perspektiv sker der en udtynding af de ressourcer, der anvendes til beredskabsopgaver i offentligt regi. Branchens evne til at reagere ved mistanker om eller konstaterede tilfælde af udbrud af smitsomme sygdomme er derfor vigtigere end nogensinde.

Veterinær diagnostik

Muligheden for at få stillet korrekte og velunderbyggede veterinære diagnoser er af stor betydning for hele erhvervet. Den rigtige diagnose er afgørende for både den enkelte landmand i forhold til at kunne opretholde en bæredygtig produktion og i forhold til Danmark som førende eksportland. Veterinærdiagnostiske muligheder står ikke alene, men afhænger i høj grad af det omgivende videnskabelige miljø og fungerer som en absolut nødvendig forudsætning for et velfungerende veterinært beredskab.

Det veterinære beredskab er kun operativt og velfungerende, hvis der er tilstrækkelig laboratoriekapacitet, der understøttet af faglig ekspertise kan sikre, at der kan handles hurtigt og fagligt korrekt i en udbrudssituation. Velfungerende overvågningsprogrammer for smitsomme sygdomme

består både af aktive (fx serologisk overvågning af specifikke sygdomme som salmonella, IBR og BVD) og passive elementer. Den passive del består af klinisk overvågning i besætningerne af landmænd og dyrlæger understøttet af et laboratorieberedskab, der kan diagnosticere besætninger eller enkeltindivider med usædvanlige symptomer fx Mycoplasma eller andre sygdomme, der forekommer med lavere frekvens. Desværre undersøges stadig færre prøver på danske laboratorier selv fra besætninger med alvorlige sygdomsproblemer på grund af logistiske udfordringer (manglende obduktionsfaciliteter for store husdyr) eller et misforhold mellem analysernes pris og det forventede udbytte. Dog undersøges et stigende antal diagnostiske prøver på udenlandske laboratorier. Der er flere undersøgelser, der har vist stærkt varierende kvalitet og validitet af de resultater, der kan opnås på private laboratorier fx i Tyskland. Der kan derfor fremadrettet opstå forkerte eller usikre antagelser om årsagsforhold på denne baggrund.

Branchens veterinære beredskab

Blandt landmænd, rådgivere og dyrlæger er der en forventning om, at VFL, Kvæg kan indgå i udredningen af sygdomme eller symptomer med anden baggrund fx Mycoplasma. Håndteringen af sygdomme med sjældent forekommende eller ukendt årsag skal som udgangspunkt ske i samarbejde mellem de ramte besætningsejere og deres lokale dyrlæger og rådgivere.

Sparring, second opinion og eventuelle ressourcer til opklarende indsats i enkelte besætninger kan altid rekvireres via DLBR-systemet af relevant personale fra VFL, Kvæg. I tilfældet af mere vidt udbredte sygdomsproblemer hos et større antal besætninger vil finansiering af udredningsarbejder muligvis også i fremtiden kunne ske efter forudgående særlig bevillinger fra Kvægs bestyrelse eller afgiftsfondene.

Da indsamling af oplysninger om usædvanlige symptomer stadig er et uhyre væsentligt område, etableres der oplysningsformularer på Landbrugsinfo, der kan anvendes af landmænd eller dyrlæger. Efterfølgende gruppering og opsamling af de indkomne oplysninger kan i noget omfang danne baggrund for beslutning, om der er tilstrækkeligt tungtvejende grunde til at branchen involverer sig i et opklaringsarbejde.

I indlægget vil der også blive fokuseret på hvilke risikofaktorer, der er for smitsomme sygdomme i danske besætninger med kvæg. Smittebeskyttelse er af stor betydning og vil blive beskrevet. Hvad kan den enkelte kvægbruger gøre for at sikre sig? Hvordan håndterer erhvervet det, når der pludseligt dukker 'nye' sygdomme op i danske kvægbesætninger. Hvordan arbejder VFL, Kvæg fremadrettet med mistanker om eller konstateret smitte med hidtil ukendte infektioner? Hvilken økonomisk betydning kan det have at få en smitsom sygdom inden for stalddøren? Hvad har vi lært af igangværende og tidligere kampagner?